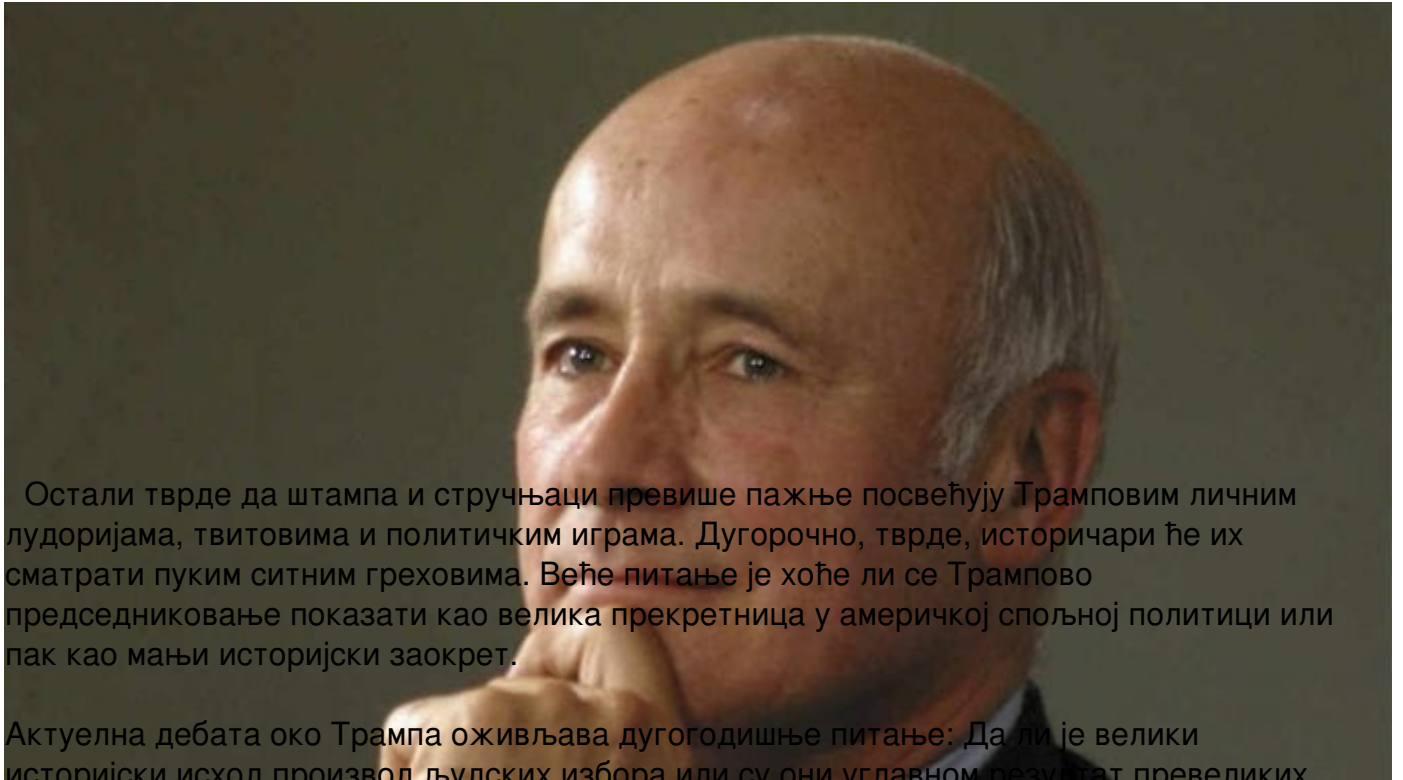

Понашање америчког председника Доналда Трампа на недавном самиту Г7 у Бијарицу у Француској многи посматрачи оценили су као немарно и реметилачко.

Остали тврде да штампа и стручњаци превише пажње посвећују Трамповим личним лудоријама, твитовима и политичким играма. Дугорочно, тврде, историчари ће их сматрати пуким ситним греховима. Веће питање је хоће ли се Трампово председниковање показати као велика прекретница у америчкој спољној политици или пак као мањи историјски заокрет.

Актуелна дебата око Трампа оживљава дугогодишње питање: Да ли је велики историјски исход производ људских избора или су они углавном резултат превеликих структуралних фактора које производе економске и политичке снаге, а које су изван наше контроле?

Поједини аналитичари упоређују ток историје са брзом реком, чији је ток обликован климом, падавинама, геологијом и топографијом, а не са оним шта река носи. Али, чак и да је тако, људски чиниоци нису просто мрави прилепљени уз трупац који носи струја. Они су више попут сплава који покушава да плови и одбија се о стене, повремено се преврћући и понекад успевајући да доплови до жељене дестинације.

Разумевање избора лидера и неуспеха у америчкој спољној политици током протеклог века може нас боље припремити како бисмо се суочили са данашњим питањима око Трамповог председништва. Лидери у свакој ери мисле да се суочавају са јединственим силама промене, али људска природа остаје. Избори могу бити важни; акти нечињења могу бити значајни као и акти чињења. Неуспеси америчких лидера да делују током тридесетих година допринели су паклу на Земљи; као и одбијање америчких

председника да користе нуклеарно оружје када су Сједињене Државе имале монопол над њим.

Да ли су тако велики избори одређени ситуацијом или личношћу? Ако погледамо век назад, Вудро Вилсон прекида традицију и упућује америчке војнике да се боре у Европи, али то би се свеједно могло догодити и под другим вођом (рецимо, Теодором Рузвелтом). Тамо где је Вудро Вилсон направио велику разлику било је у моралистичком тону свог правдања и, контрапродуктивно, у његовом тврдоглавом инсистирању на све или ништа за учешће у Лиги народа. Неки окривљују Вилсонов морализам за повратак Америке у изолационизам током тридесетих.

Френклин Рузвелт није могао да уведе САД у Други светски рат све до Перл Харбура, а то би се могло догодити чак и под конзервативним изолационистом. Ипак, Рузвелт је лажирао претњу Хитлера и његове припреме да се суочи са том претњом биле су кључне за америчко учешће у рату у Европи.

Након рата, структура биполарности две суперсиле поставила је оквир за Хладни рат. Али стил и темпирање америчког одговора можда би били другачији да је Хенри Валас (кога је Рузвелт сменио са места потпредседника 1944), уместо Харија Трумана, постао председник. Након избора 1952, изолациониста Роберт Тафт или упорни Даглас Мекартур можда су пореметили релативно глатку консолидацију Труманове стратегије задржавања коју је касније наследио Ајзенхауер.

Џон Кенеди је био пресудан у спречавању нуклеарног рата током кубанске ракетне кризе и тадашњег потписивања првог споразума о контроли нуклеарног оружја. Али, он и Линдон Џонсон укаљали су земљу непотребним и скупим фијаском у Вијетнаму. На крају века, структуралне снаге узроковале су ерозију Совјетског Савеза, и Михаил Горбачов је убрзао тренутак совјетске пропасти. Али вештина одбране и преговарања Регана и вештина управљања кризом Буша одиграли су значајну улогу у мирном окончању хладног рата.

Другим речима, лидери и њихове вештине су важни. У извесном смислу, то је лоша вест јер значи да Трампово понашање није могуће олако одбацити. Важније од његових твитова су његово слабљење институција, савеза и привлачности америчке меке моћи, за коју истраживања показују да је у опадању. Он је први председник за 70 година који се удаљио од либералног међународног поретка. Генерал Џејмс Матис који је поднео

оставку на место Трапвог првог секретара за одбрану недавно се жалио на председничко занемаривање савеза.

Председници морају да користе и меку и тврду моћ комбинујући их на начине који су комплементарни уместо контрадикторни. Макијавелизам и организационе вештине су нужне, али и емоционална интелигенција која производи вештине самосвести и самоконтроле и контекстуална, која омогућава лидерима да разумеју еволуирајуће окружење, искористе трендове и примене и друге вештине. Емоционална и контекстуална интелигенција нису Трампов снажан адут.

Теоретичар руковођења Гаутам Мукунда истакао је да су лидери који су пажљиво филтрирани кроз политичке процесе обично предвидиви. Џорџ Буш Старији је пример. Други су нефилтрирани и начин на који наступају варира. Абрахам Линколн био је релативно нефилтриран кандидат и један од најбољих америчких председника. Трамп, који никада није служио у власти пре него што је ушао у политику из света њујоршких некретнина и ТВ ријалитија, показао се изузетно вештим у овладавању модерним медијима, пркосећи конвенционалној мудрости. Иако неки верују да би то могло донети позитивне резултате, на пример са Кином, други су скептични.

Трампова улога у историји могла би да зависи од тога да ли ће бити реизабран. Институције, поверење и мека моћ ће вероватно еродирати ако остане на функцији осам година. Али, у оба случаја, његов наследник ће се суочити са промењеним светом делом због последица Трампове политике али и, такође, због великих структуралних промена моћи у светској политици, од Запада до Истока (успон Азије) и од владе до недржавних актера (оснажене сајбер и вештачке интелигенције). Како је Карл Маркс приметио – ми правимо историју, али не под сопственим условима. Америчка спољна политика након Трампа остаје отворено питање.

Аутор је професор на Харварду

(Данас)